

Oğuz Atay'ın “Unutulan” ve “Korkuyu Beklerken”

Adlı Hikâyelerinde Gotik Unsurlar

Derya KILIÇKAYA¹

Geliş Tarihi

27.10.2015

Kabul Tarihi

19.02.2016

Öz

Gotik edebiyata tekinsizlik, belirsizlik duygusu, korku ve rahatsız edicilik hâkimdir. Bir kitabın gotik olmasını belirleyen şart olağanüstü, doğaüstü unsurlardan beslenmesi olarak kabul edilir. Ancak, gerçek hayattaki garip ve gizemli öğeler de bu edebiyatın kapsamına girmektedir. Gotik edebiyatın en çok kullandığı unsurlardan biri, ölümdür. Kadim, ölü ve gizli olanın gün yüzüne çıkması da bu edebiyatın unsurları arasındadır. Oğuz Atay'a ait Korkuyu Beklerken isimli eserde bulunan “Unutulan” ve “Korkuyu Beklerken” hikâyelerinde gotik özellikler mevcuttur. Çalışmanın amacı ise bu iki hikâyeyi gotik unsurlar çerçevesinde ele almaktır.

Anahtar Kelimeler: Gotik edebiyat, “Unutulan”, “Korkuyu Beklerken” hikâye, korku, Oğuz Atay.

¹Kocaeli Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümü, Kocaeli-TÜRKİYE
E-posta: derya.kilickaya@kocaeli.edu.tr

Gothic Elements In Oğuz Atay's " Unutulan" and " Korkuyu Beklerken "

Derya KILIÇKAYA

Received	27.10.2015	Accepted	19.02.2016
----------	------------	----------	------------

Abstract

Gothic literature is dominated by the uncanny a sense of uncertainty, fear and disturbance. If a book is gothic, it shall contain uncanny and supernatural elements. However gothic literature also contains strange elements which we can see in real life. Death is one of the most used themes in gothic literature. That the archaic, dead and the secret come to light is among its characteristics. In "Unutulan" and "Korkuyu Beklerken" which are two stories in the book named Korkuyu Beklerken written by Oğuz Atay, gothic elements can be discovered. The aim of this article is to thinking these two stories within the context of gothic elements.

Keywords: Gothic literature, "Unutulan", "Korkuyu Beklerken", story, fear, Oğuz Atay.

Giriş

Korku edebiyatı olarak da nitelendirilen gotik edebiyat, 18. asırda ilk örneğini vermiştir. “Bu türün ilk örneği olarak kabul edilen H. Walpole’un *The Castle of Otranto*(1764) romanı yapı olarak Ortaçağ ‘romance’larının ve *Don Kişot*’tan sonra gelişen İngilizce ‘novel’ sözcüğü ile ifade edilen romanın özelliklerini bir arada sergiler. *The Castle of Otranto* biçimi ve konusuyla sentez bir romandır.”(Karakuş, 2014: 877) Genel kanıya göre, bir eserin “gotik” olarak nitelendirilebilmesi için, onun doğüstü unsur ve durumlardan bahsetmesi, ürpertici bir duyuma; yani tekinsizliğe neden olması gerekir. 18. ve 19. asırda Avrupa kıtasında gelişmeye başlayan korku edebiyatı, “gotik” olarak tanımlanır. Mesela 1818’de yayımlanan *Frankenstein*, bu edebiyatın en mühim metinleri arasında yer alır. Ölümle ilintili olarak, çoğu vakit korkuyu ortaya çıkaran hayalet ve vampiri, özellikle Batı edebiyatında görürüz. Doğu anlatılarında ise pek karşılaşmayız. (Canbaz Yumuşak, 2013: 136)Gotik roman, çağıyla bağlantısı açısından korku romanlarının öncü bir türü olarak değerlendirilmektedir. Öncelikli olarak mimari bir kavram olan ‘Gotik’ sıfatı Orta Çağ mimarisine ve sonrasında Orta Çağ ile ilgili her şeye yakıştırıldığından ve bu romanların çoğu da eski şatolarda, manastırlarda ve yıkıntılarla dolu bir Orta Çağ mekânında geçmiş olduğundan, XVIII. ve XIX. yüzyılın başında rağbet gören bu roman türüne ‘Gotik’ adı verilmiştir.” (Buhara,2008:9-10)

Eser kişilerini ürküten ve korkutan şeyler her zaman doğüstü öğeler olmayabilir. Kişi, gerçekteki garip ve anlaşılmaz durumlardan da etkilenebilir. Bu edebiyat, konusunu kimi zaman gerçekten alırken, kimi zaman da doğüstü olandan alır. Oğuz Atay’ın *Korkuyu Beklerken* isimli hikâye kitabında da bu durum görülmektedir. Kitapta yer alan hikâyelerin ikisi, gotik edebiyat çerçevesinde değerlendirilebilir. Bu hikâyeler, bazen doğüstü olandan beslenirken, bazen de konusunu tamamen gerçekten alır. Bunlar; “Unutulan” ve “Korkuyu Beklerken” dir. Hikâyelerin ikisinde de gotik edebiyatın özelliklerinin tamamını görmek mümkün değildir. Ancak hikâyelerde, bize “gotik” edebiyatı hatırlatan ve çağrıştıran kimi unsurlar mevcuttur. Çalışmanın amacı, bu unsurlar üzerinde durmaktır:

“Birçok gotik romanda ya da öyküde, dolaylı ya da dolaysız olarak eski, kadim, ölü ya da gizli olanın gün yüzüne çıkışına şahit oluruz. Bu, Lovecraft’ın kahramanlarının haritada yerlerini bulamadıkları şehirlerde geçen öykülerde, Stevenson’ın *Dr. Jekyll* ve *Bay Hyde*’ında, Poe’nun *Usher Evinin Çöküşü*’nde ya da Hodgson’ın *Sınırdaki Ev*’inde de böyledir. Hatta bizden bir örnek vermek istersek, Oğuz Atay’ın *Korkuyu Beklerken* adlı eserinde de aynı temaların izlendiğini görebiliriz.” (Enki, 2015: 122)

İşte biz bu makalede; eski, kadim, ölü ya da gizli olanı ortaya çıkaran gotik edebiyatın bu özelliğini, Oğuz Atay'ın “Unutulan” ve “Korkuyu Beklerken” hikâyelerinde, bulmaya ve değerlendirmeye çalışacağız.

“Unutulan”

Oğuz Atay'a ait *Korkuyu Beklerken* isimli eserde bulunan ikinci hikâye “Unutulan”dır.² Fantastik ve gotik özellikler taşıması yönüyle dikkat çeken hikâyede, “ölü ya da gizli olanın” gün yüzüne çıkışını görürüz. Hikâye, gotik edebiyatın özellikleri ile uyum gösterir.³ Bilindiği gibi, bu edebiyat en çok karanlık ve ölüm ile ilgilidir. “Ölü” ile bağlantılı olan bu hikâyenin başkişisi, ismini bilmediğimiz bir kadındır. Sevgilisiyle beraber kaldıkları evin tavan arasına çıkan ve oradaki kitapları karıştırırken, yıllar önce tavan arasında unuttuğu eski sevgilisinin ölüsüyle karşılaşan kadının durumu bize gotik edebiyatın unsurlarını çağrıştırır/hatırlatır.⁴ Ölümle bağlantılı olan hikâye, esasen çok da korkutan bir özelliğe sahip değildir. Sadece okuyucuyu meraklandırıcı ve ilgi çekici bir tarafı vardır. Ancak hikâye başkişisinin, tavan arasında gördükleri karşısında korkuya kapıldığını ve kaçmak istediğini söylemek mümkündür:

“Fakat orada, kitap sandığına benzemeyen karanlık çıkıntılar vardı. Feneri, bu garip yığına doğru tuttu. Korkuyla geri çekildi: Biri vardı orda, oturan biri. Feneri alıp bütün gücüyle deliğe kaçmak istedi, kımıldayamadı. Korkusuna rağmen fenerle birlikte ona yaklaştı. Ne yapmışsa korkusuna rağmen yapmıştı hayati boyunca.” (Atay, 2008: 29-30)

Gotik edebiyatta, genellikle başkişi kadın zor durumdadır ve bu durumdan sıyrılmak için yolculuğa çıkar. Yolculuktan döndüğünde ise kendisini güçlenmiş bulur.⁵ Bu özellik, gotik edebiyatı belirleyen unsurlardan sadece bir tanesidir. Elbette, böyle bir durumu anlatan her eser, gotik edebiyata dâhil edilmez. Ancak, “Unutulan”da da benzer bir durumun söz konusu olması, hikâye okuyucusuna gotik edebiyatı hatırlatır. Hikâyenin başkişisi

² “Atay’ın 1972 yılında ‘Soyut’ dergisinde yayımlanan ikinci öyküsü ‘Unutulan’, yine onun ilk öykülerine egemen olan kafkaesk atmosferin içinde soluk alıyordur. Ama bu öykünün, Atay öyküleri içinde farklı bir konumu vardır: ‘Unutulan’, onun tüm yapıtları içinde, akıldışı ögeyi en uça kullandığı metnidir.” (Ecevit, 2007: 482)

³ “Gotik yazınında romantik ve dramatik unsurlar da yer alır. Yapıtlardaki ürkütücü olayların dramatik bir yanı da vardır. Acıya ve korkuya odaklanması bunun göstergelerinden biridir. Gotik yazını, içerdiği acı, mutsuzluk ve karamsarlık öğelerinden dolayı, mutlu ve iyimser bir tür olarak kabul edemeyiz. Ölüm temasının en çok kullanılan temalardan olması bu dramatik yapıyı vurgular.” (Yıldırım, 2007:9)

⁴ “Gündelik telaşeler içinde kimi önemli detayları unuttuğunu ve bu sıradanlık içinde hayatının adeta çoraklaştığını fark eden karakterin hali, bir tür modern insan dramıdır. Çünkü hikâyenin sonunda karakter, yükümlülüklerle dolu gündelik hayatına geri dönmeyi tercih eder ve hatırlanan ve hesaplaşılan bu geçmiş onda anlamlı bir dönüşüme neden olmaz.” (Eren, 2011: 83)

⁵ Gotik edebiyatta genellikle, toplum dışına itilmiş ve zor hâle düşmüş bir kadın yolculuğa çıkar. Böylelikle güçlenir; fakat korku dolu sistemin içinde çoğunlukla varlığını ispatlayamaz. (Koçsoy, 2010: 94)

kadın, sevgilisiyle kavga eder. Zor durumdadır. Sevgilisini tavan arasında bırakıp sokağa çıkar. Sokaktaki yolculuğunda ise daha sonra yeni sevgilisi olduğunu öğrendiğimiz kişi ile karşılaşır. Onun gözlerindeki ilgi ve başkalık sayesinde kendisini iyi hisseder:

“Sonra hatırladı: Bir gün tavan arasına çıkmıştı eski sevgilisi, şiddetli bir kavgadan sonra. İkisinin de, artık dayanamıyorum, dediği bir gün. Ayrıntıları bulmağa çalıştı: Belki de büyük bir tartışma olmamıştı. Biraz kavgalıydılar galiba. Gülümsedi: Bu ‘biraz’ sözüne ne kadar kızardı. Onu tavan arasında bırakıp sokağa fırlamıştı: Öleceğini hissediyordu. Peki ama neden? Bilmiyordu; duygunun şiddeti kalmıştı aklında sadece. Sonra ‘onu’ görmüştü sokakta; bütün mutsuzluğuna, kendini zayıf hissetmesine, ölmek istemesine rağmen ‘onun’ gözlerindeki ilgiyi, insanı alıp götürün başkalığı fark etmişti nedense.” (Atay, 2008: 30)

Hikâyenin bir tavan arasında geçmesi, onu okurken gotik edebiyatı ve unsurlarını hatırlamamızı sağlayan bir diğer özelliktir.⁶ Gotik edebiyat; tavan arası gibi sıkıcı, boğucu, karanlık ve kasvetli alanları sever. Bu edebiyatın ürünleri, genelde böyle mekânlarda geçer.⁷ Oğuz Atay da nispeten ürkütücü olan hikâyesinin mekânını özellikle tavan arası olarak seçmiştir. Böylelikle hikâye, daha gizemli ve korkutucu olmakta, tekinsizliği ima edip perçinlemektedir.⁸ Karanlık olan tavan arasını biraz olsun aydınlatacak feneri ise kadının yeni sevgilisi verecektir:

“ ‘Ben tavan arasındayım sevgilim!’ diye bağırıldı delikten aşağı doğru. ‘Eski kitaplar bugünlerde çok para ediyor. Bir bakmak istiyorum onlara.’ Son sözlerimi duydu mu? ‘Orası çok karanlıktır; dur, sana bir fener vereyim.’ İyi. Durgun bir gün. Bütün hayatımca sürekli bir ilgi aradığımı söylerdi birisi bana. Gülümsediğimi gösteren bir ayna olsaydı; biraz da ışık. ‘Bir yerini kırarsın karanlıkta’ Delikten yukarı doğru bir el feneri uzandı. Fenerli elin ucundaki ışık, rasgele, önemsiz bir köşeyi aydınlattı; bu eli okşadı. El kayboldu.” (Atay, 2008: 27)

⁶ Bir eserin gotik olarak değerlendirilebilmesi için gereken şartlar, tabiatüstü unsurlardan ve hâllerden beslenmesi ile mekâna bağlı ürpertici bir hava oluşturmasıdır. Bu mekânlarda genellikle geniş şatolar, ıssız koridorlar, yerin altındaki geçitler, hayalet dolu odalar, eski çok büyük evler ve ışığı az salonlardır. (Büyükarman,2009:201)

⁷ Kişinin iç dünyasını anlama çabalarının öne çıktığı romantik öncesi dönem ve romantik dönemde sanatçılar, insanın iç dünyasının karışık, gizemli, korkutucu ve vahşi olduğunu anladılar. Ortaçağ’ın karanlık ve sıkıntı verici gotik yerleri, insanın iç karışıklığını, korkusunu ve gerilimini anlatmak için yazarlara ideal geldi. Bu tür hisleri mekân vasıtasıyla anlatmak istediler. Dolayısıyla, gotik denince aklımıza ilk olarak mekân gelir. Romantik akımın ortaya çıkmasıyla beraber, terminolojide bir roman alt-türü olarak yer bulan gotik romanın önemli özelliklerinden biri de olaylarının sıkıntı veren, boğucu, korkutan ve tuzağa düşürebilen bu tür yerlerde geçmesidir. (Koçsoy, 2010: 92)

⁸ “Büyük şatolar, tuhaf ve ıssız dehlizler, yeraltı geçitleri, kimsenin yaşamadığı sanılan ancak hayaletlerle dolu odalar, medeniyetten uzak eski malikâneler, loş salonlar, gizli geçitler öykünün daha gizemli olmasına, korkutucu öğelerinin ön plana çıkmasına zemin hazırlar.” (Yücesoy, 2007:33)

Bu kadar sıra dışı bir mekânda geçen hikâyenin kişisi de elbette sıra dışı olacaktır.⁹ Tavan arasında bulunan eski sevgili, başına kurşun sıkarak kendini öldürür. Yıllardır “bu tozlu, örümcekleli karanlığa” çıkmayan kadın, eski sevgilisinin cesediyle karşılaştığında korkup şaşırca da daha sonra bu şaşkınlık kendini durağanlığa ve vurdumduymazlığa bırakacaktır. Öyle ki böceklerin eski sevgilisinin beynini yediklerini gördükten sonra bile kayıtsızca davranabilmektedir:

“Dehşete kapılarak feneri deliğin içine tuttu; ışınlar, kafatasının iç duvarlarında yansıdı. Eyvah! Böcekler beynini yemişlerdi, en yumuşak tarafını. Belki de hamamböceği son parçayı taşıyordu. Kendini tutamadı: ‘Seni çok mu yalnız bıraktılar sevgilim?’ dedi. Aşağıdan, başka bir deliğin içinden sevgilisinin sesini duydu: ‘Bir şey mi söyledin canım?’ Elini telaşla kitap sandığına soktu, ‘Hiç’, diye karşılık verdi aceleyle. ‘Kendi kendime konuşuyordum.’” (Atay, 2008: 34)

Gotik edebiyatın unsurlarından biri de “ölü biriyle konuşma”dır. (Buhara, 2008:42) Bu paragrafta kadın, ölmüş eski sevgilisini muhatap alarak ona soru yöneltmekte ve konuşmaya çalışmaktadır. Kadının bu garip davranışı, hikâyenin gotik özelliklerine bir yenisini eklemektedir.

“Unutulan” hikâyesi, yukarıdaki paragrafla son bulmaktadır; yani eserde olağanüstülükler ve korkuya yer verilmekle beraber, herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Mantıklı bir açıklamayla son bulmadığı için de bu hikâye “Lewis çizgisi” adı verilen sınıfa dâhildir.¹⁰ Hikâye, karşıtlıklar üzerine kurulmuştur. En belirgin karşıtlık ise ölüm/yaşam arasındakiidir. Bunun yanı sıra geçmiş/bugün, doğal/doğüstü gibi zıtlıklar da bulunur. Bu unsur ise gotik edebiyatın bir özelliğidir. Gotik eserlerin olay örgüleri de karşıtlıklardan faydalanılarak oluşturulur.¹¹ “Unutulan” hikâyesini, gotik edebiyat bağlamında incelerken bir sınıflandırmaya tâbi tutmak istersek onu, “duygusal gotik” olarak nitelendirebiliriz; çünkü hikâyede aşk ögesi ağır basmaktadır. Aşk ögesi öncelik kazandığı için de “tarihi gotik”, “korku gotiği”, “egzotik gotik” veya “büyülü gotik” değil de “duygusal gotik”

⁹Gerek psikolojik olarak, gerekse fiziksel şekilde yaşanan korkunun, gizemlinin, tabiatüstü olanın, insanlar tarafından terk edilmiş mekânların, kale, zindan gibi kasvet veren yerlerin, bilinmez geçitlerin, ormanların, vahşi tabiatın, harabe haline gelmiş manastırların, işkence yerlerinin, karanlığın, geriye gidisin, delirmenin, gelecekle ilgili büyük tahminlerin ve etkileri devam eden lanetlerin bulunduğu gotik eserlerde, karakterler de mekânlar gibi sıra dışıdır. (Yavuz; Geçikli, 2008:175)

¹⁰ “Gotik roman 18. yüzyılın son çeyreğinde altın dönemini yaşar. Radcliffe ve Lewis bu dönemin önemli iki yazarıdır. Aynı zamanda eserleriyle (*Mysteries of Udolpho*, *The Monk*) bu türün önemli iki eğilimini ortaya koyarlar. 1. Radcliffe çizgisi: Eserin sonuna kadar dorukta tutulan korku temasının mantıklı bir açıklamayla son bulması. 2. Lewis çizgisi: Doğrudan doğruya eserde olağanüstülükler ve korkuya yer verip açıklama gereği duyulmamasıdır.” (Karakuş, 2014: 877)

¹¹ Gotik eserin olay örgüsü; ölüm/hayat, geçmiş/şimdi, iyi/kötü, doğal/tabiatüstü, gerçek/hayâl ve ahlak/ahlak dışı olma gibi zıtlıklar arasındaki hatların daima ihlali ve yeniden çizilmesi etrafında oluşturulmuştur. (Erdem, 2009:1)

olarak değerlendirilebilir.¹² Bu duygusal gotik hikâyeyi Oğuz Atay'ın neden yazma gereği duyduğuna bakarsak şunlar görülür: Yazar, aslında bize unutmak istediğimiz veya unuttuğumuzu sandığımız her şeyin, unutulamaz olduğunu anlatmak ister. Unutulanların, bir gün eninde sonunda karşımıza çıkacağını vurgulamaya çalışır. Esasında, “bastırılanın geri dönüşü”nü¹³ ortaya koymaya çalışmıştır; yani geçmişimizden kaçamayız. Bu geçmiş, hiç umulmadık bir zamanda tüm tekinsizliğiyle karşımıza çıkar.

“Korkuyu Beklerken”

Gotik edebiyatın en çok ilintili olduğu ölüm korkusu, bu hikâyenin esas unsuru olmuş durumdadır.¹⁴ Bireyin, yaşadığı bunalım sonucu ölümle yüzleşmesinin anlatıldığı hikâye, kitabın üçüncü hikâyesi olarak karşımıza çıkar.¹⁵ Ölüm tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu düşünen kahraman, gizli bir mezhebin kendisini izlediğine inanmaktadır; çünkü ölü dil ile yazılmış bir mektup almıştır, korkmaktadır. Mektupta ne yazdığını anlayamayan kahraman, tanıdığı bir ölü diller uzmanına başvurur. Araştırma sonucunda, mektupta kendisine bir uyarıda bulunulduğu anlaşılır. Evden dışarı çıkmaması gerektiğini anlayan kahraman, bu mektuptan sonra korkmaya başlar. Kendi değerlendirmesine göre, kahramanı bir gizli mezhep takip etmektedir. Gizli mezhep üyelerinin kendisini öldürmek istediklerini düşünen hikâye başkışisi, yaşadığı ölüm korkusundan dolayı, yakınındaki herkesi öldürmek ister¹⁶:

“Ölü diller uzmanı göndermiş: mektup ve çevirisi. Sol tarafıma o şey gene saplandı. Birden, bütün kavramlarımı kaybettim: Mektubu ve çeviriyi okudum, okudum. Bütünüyle kurtulmak istedim bu dertten. Daha birkaç gün öncesine kadar küçük ve endişeli olan yaşantımı özlemlerle andım. Demek ki dünya, kötü piyangolarla dolu, dedim. (Bu sözümün bayağılığını göreceksiniz) Yakmalı bu mektupları, yakmalı! Ölü diller uzmanını ve

¹² İçlerinde kötülüğü barındıran gotik romanlar, kendi aralarında farklı kategorilere ayrılırlar. Montague Summers, *Gotik Arayış: Gotik Romanın Tarihi* adlı eserinde gotik eserleri belirli öğelerin öncelik kazandığı beş genel kategoriye ayırır. (Pala Mull, 2008: 37)

¹³ İngilizcesi, “return of therepressed”.

¹⁴ Gotik yazının sıklıkla kullandığı temalardan biri ölümdür. Ölüm, insan yaşamına dair mühim bir parça olduğundan, edebiyatta ve sinemada kimi vakit bir korku unsuru olarak kullanılmıştır. Amerikan gotiğini kuran ve onun en mühim temsilcisi olan Edgar Allan Poe, ölümü ve korkusunu hikâyelerinde sıkça kullanmıştır. Poe, bu tür konuları en güzel hikâye türü vasıtasıyla anlatılabileceğine inanmıştır. Ona göre, güzellik en iyi şekilde şiirde ifade edilir. Korkunun ve dehşetin yeri ise hikâyedir. (Cambaz Yumuşak,2013:138-139)

¹⁵ “Atay’ın kafkaesk öykülerinin sonuncusu ve en uzununu ‘Korkuyu Beklerken’in odağında ise yine, içinde yaşadığı topluma yabancılaşmış aykırı bir insan vardır. Her şeyden korkan, paranoid bir endişeler silsilesi içinde kendini yiyip bitiren bu öykü kişinin aldığı bir mektup, metnin konusal düzlemdeki çıkış noktasıdır.” (Ecevit, 2007: 483-484)

¹⁶ Atay’ın hikâye kişisi, ölüm merkezli korkulu hayallerini, halüsinasyonlarla destekleyerek oluşturur. O, ölümden kaçmaya çalışır, fakat diğer taraftan da herkesin öldürülmesini ister. (Bülbül,2005 :143)

bu konuda gördüğüm herkesi öldürmeli! Hayalimde daha önce çok insan öldürmüş olduğum için bu son ölümler beni fazla sarmadı. Nedense, buarada gizli mezhebin üyelerini de öldürmeyi düşünmüyordum. Bu düşüncelerimi öğrenmelerinden bile korkuyordum.” (Atay, 2008: 52)

Hikâyeyi, gotik unsurlar bağlamında değerlendirirsek: Ölüm ve korkunun ana unsur olması, onu gotik açısından bir adım öne çıkarır; çünkü gotik edebiyattaki karakterler psikik veya dışsal nedenlerle sürekli ölümle karşı karşıya kalırlar.¹⁷ Bu hikâyenin kahramanı da ölümle karşılaşmıştır. Bu karşılaşmanın yarattığı korku ise onu köşeye sıkıştırır. Ölüm korkusundan kaçması imkânsız hâle gelir. Hikâyenin kahramanı, bu korkuyu her an içinde hisseder. Ölüm korkusu hissinden kurtulmak için çareler arayan kahraman, ne yaparsa yapsın sıkıştığı bu korkudan uzaklaşamaz. Oğuz Atay, gotik unsurlardan faydalanarak modern edebiyatın trajik bireyinin hikâyesini vermeye çalışmıştır. Her ne kadar hikâye, gotik edebiyata ait olmasa da taşıdığı kimi unsurlar bakımından gotik olarak nitelendirilebilir. Kahramanın ölüm endişesi taşıması, onun zihnini de etkisiz hale getirir. Onun bir türlü eyleme geçememesinin ana nedeni korkudur.¹⁸

“Korkuyu Beklerken” hikâyesinin kahramanının yaşadığı mahalle de gotik unsurlar bakımından ilgimizi çekmektedir. Gotik edebiyat, genellikle eski şato ve malikânelerde geçer, ancak bu edebiyatın şehir versiyonlarında şato ve malikânelerin yerini arka sokaklar, ücra mahalleler ve gecekondu semtleri alır. (Polater, 2015:71) Hikâyenin kahramanı, şehirden çok uzakta yaşamaktadır. Yalnızca üç evden oluşan sokağın, en uçtaki evinde ikamet eder. Bunu kendi tercih etmiştir; fakat böyle ücra bir mahallede yaşıyor olması, aynı zamanda korkusunun sebeplerindedir:

“Anahtarlarımı çıkarıp hazırlamaya fırsat bulamadan kapımı görürdüm birdenbire. Sonra, salondaki sallanır koltuğuma ulaşınca kadar, düşünecek bir şeyler çıkardı: Hırsız kilidini açmalı, asıl kilidi iki kere çevirmeli, vazonun içinden oda anahtarlarını çıkarmalı. Köpekler meselesi hareketlerimi yavaşlattı; vazonun önünde biraz fazla durdum. Korkuyorsan, neden bu kadar uzakta yaşıyorsun şehirden? Neden üç evli sokağın en ucundaki evde oturuyorsun? Son kaldırım taşından bile elli beş adım ötede ne işin var? Garip kaderime gülümsedim; aynaya bakarak tabii. Tatlı bir gülümseme. Eski neşemi kaybetmediğimi göstermek için. Sonradurgunlaştım.

¹⁷ “Sürekli ölümle karşı karşıya olan karakterler için acıdan ve korkudan kaçmak imkânsız gibi görünmektedir. Karakterlerin acıyı yasama şekilleri ve korkuyu hissetme biçimleri bakımından da gotik yazının dramatik bir özelliğinin olduğu söylenebilir. Karakterler kendi acılarında ve korkularında sıkışmış gibidirler. Bu hislerinden de kurtulma olanağı bulamazlar.” (Yıldırım, 2007:9)

¹⁸ “Burke, insan zihninin eyleme geçme ve uslamlama yetilerini etkisiz hale getirmede en çok etkili olan şeyin, kendisinin acı veya ölüm endişesi olarak tanımladığı, o yüzden de fiziksel acıya benzer bir etki gösteren korku olduğunu söyler.” (Alkim,2011:40)

Neden? Unuttum. Dur, hayır; unutmadım. Yalnız kaldıkça, yalnız kalmaktan korktukça...” (Atay, 2008: 36-37)

“Korkuyu Beklerken” hikâyesi, her ne kadar gotik unsurlar taşısa da esasında, bu edebiyat ile ilişkili bir başka kavram olan, “yeraltı edebiyatı” açısından da ele alınabilir. Yeraltı edebiyatı, gerçekte gotik edebiyat ile ilk örneklerini vermiş bir alandır. Bu edebiyatın temelini, gizli örgütler ve teşkilatlar oluşturur.¹⁹ Bu hikâyenin kahramanını korkutan ve rahatsız eden taraf da gerçekliği olmayan bir gizli mezheptir. Dolayısıyla, hikâye yeraltı edebiyatı unsurlarını da barındırmaktadır. Kahraman, evinde masanın üstünde bir mektup bulur.²⁰ Bu mektup, anlayamadığı bir dille yazılmıştır. Bu dilin ölü bir dil olduğunu düşünerek, mektubu çözmesi için bir arkadaşına başvurur. Arkadaş, ölü diller uzmanı olarak görev yapmaktadır. Mektubu arkadaşına havale eden kahraman, bir iki gün sonra kendisini bir gizli mezhebin takip ettiğini anlar:

“İki gündür rahatım. Mektubu, arkadaşşıma havale ettim; bir dava dosyası gibi. Meseleyi biliyor, bana soracak bir şey yok. Sorumluluk onun üzerinde; benim, bir çeşit avukatım oldu. Düşünmüyordum bile. Akşam eve dönünce yapacak bir işim yoktu da ondan aklıma geldi. Ayrıca ihtiyatlı olmalı; insan, kafasındaki meseleyi durmadan düşünmeli ki sonuçla birdenbire karşılaşmasın. Yalnızlığa dayanmanın en önemli şartı, her şeye karşı hazırlıklı bulunmaktır. Gene de telefon birdenbire çaldı ve ben şaşırdım. Beklediğim bir haber yoktu. Yanlış numara çevirmiş olmalılar. Kimler? Münasebetsizler. Öğretim üyesi arkadaşşımın sesini duyunca şaşırdım. Üstelik hemen konuya girdi nedense. Anlaşılan hazırlıklı değildim her şeye rağmen. Bu kadar erken duruşma olur mu? Ertele canım.(Bunları içimden söyledim elbette. Dışımından çok soğukkanlı göründüm. Telefonda

¹⁹ “Yeraltı edebiyatı (Underground Literature), Türk edebiyatında üzerinde çok az çalışma yapılmış bir alandır. Bugün yer altı edebiyatı ile ilgili fazla yazılıp çizilmemesi, yazılanlarda da bir kafa ve kavram kargaşasının olması bu türün henüz kabul görmüş bir yapıda olmayışından kaynaklanır. Temelini alt kültürden alan yer altı edebiyatı, henüz tam manasıyla benimsenemediği gibi, bu edebiyat anlayışının konumlandırılacağı yer de net değildir. Kelime anlamı itibarıyla Underground, “yer altı, gizli, yer altında, gizlice, gizli olarak, yeraltı teşkilatı, gizli örgüt” gibi anlamlara gelir. Literatürde ise sözlükte “edebiyat, edebi meslek, belli bir konu üzerine yazılmış eserler, basılı eser, matbaa” ifadeleriyle karşılaşılır. Yeraltı edebiyatı kavramının içerdiği sır, gizlilik gibi anlamlar, onun oluşum serüveni hakkında da ipucu verir. Alt kültürden beslenen ve klasik algıların dışında varlık gösteren bir anlayış olarak bu türün yer altı kavramıyla adlandırılması yadırgatıcı değildir. Yukarıda da belirtildiği gibi, yeraltı edebiyatının sınırları net olarak çizilemediği için, bu sahaya mensup şair ve yazarları tespit etmek tam manasıyla mümkün olmamaktadır. Hasan Bülent Kahraman, yeraltı edebiyatının 18. yüzyılda gotik edebiyat ürünleriyle ilk örneğini verdiğini söyler.” (Türkmenoğlu,2013:2454)

²⁰ “Bu mektupta kendini ‘üstün-yol’ olarak adlandıran gizli bir mezhebin, kahramanı dışarı çıkarmaması konusunda uyarıcı ve kendi dillerince yazılmış bir ihtarı vardır. Yazıyı bir arkadaşına çözdüren başkarakter bu uyarıyı fazlaca dikkate alır ve evden hiç çıkmaz. Yaklaşık üç senelik bir hikâye zamanını kapsayan bu süreçte kahraman delirme noktasına gelir. Eve gelen fakat okumadığı gazetelerden birinde bu mezhebin üyelerinin yakalandığı haberini alan başkarakter kendini dışarı atarak sıradan, herkes gibi bir hayat yaşamaya gayret gösterecek fakat başarılı olamayacaktır.” (Dinler Köksal, 2014:493)

çok kolay: Yüzünü görmezler.) “Mektubu çözdük.” Dedi gülerek. “Tahmin ettiğim gibi, gizli mezheplerden biri”, Gizli mi? Dünyada gizli ne kaldı ki? Ha-ha. Onlar kendilerini gizli sayıyorlar.” (Atay, 2008: 46-47)

Gizli mezhepten kahramana gönderilen bu mektubun içeriği ise mektubun bırakılışı kadar gizemlidir. Mektup sahibi, kahramanın mektubu aldığı andan itibaren kesinlikle evden dışarı çıkmamasını söylemektedir ve bunu bir uyarı olarak almasını ister. Kendisine mektup gönderen bu gizli mezhebin kaynağını araştıran kahraman, kitaplara başvurarak işin içinden çıkmaya gayret eder. Araştırdığı kitaplardan birinde, Güney Amerika’da böyle bir mezhebin varlığından haberdar olur. Kendisine mektup gönderen mezhebin adı Ubor Metenga’dır. Güney Amerika’daki mezhebin adı ise kendisinininkine yakındır. Bu mezhebi anlatırken, korkunç, dehşet, kanundışı, aşağılık, gizli gibi kelimeler kullanır. Bu durum ise hikâyeyi gotik edebiyata daha da yaklaştırır; çünkü yukarıdaki kelimeler gotik edebiyatın da sıklıkla tercih ettiği sözcüklerdir. Sonuç olarak bu hikâyede anlatılmak istenen şu cümle ile özetlenebilir: Korku unsuru insan hayatından çıksa bile, etkisi ve neden olduğu travma devam eder.

Sonuç

“Unutulan” ve “Korkuyu Beklerken” hikâyeleri, taşıdıkları bazı özellikler bakımından gotik unsurlar taşımaktadır. Bu unsurlar, elbette her iki hikâyeyi de “gotik hikâye” yapmaz. Ancak, Oğuz Atay’ın bu hikâyeleri yazarken gotik unsurlardan beslendiği, eski, kadim, tekinsiz, ölü ve gizli olanı ortaya çıkartmaya çalıştığı ise bir gerçektir. Her iki hikâye için de şunlar söylenebilir: Geçmişimizde yaşadığımız kötü olaylardan kurtulamayız. Onlar, yaşamımız boyunca bizi takip ederler. Hayatımızı ipotek altına alırlar. Asıl korkunç olan da budur.

KAYNAKÇA

- Alkım, Barış Emre (2011), 18. ve 19. Yüzyıllarda İngiltere’de Gotik Yazın İle Neo Gotik Mimarlığın Kesişimi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Dan. Ayla Ödekan, İstanbul.
- Atay, Oğuz (2008), Korkuyu Beklerken, İletişim Yay., 27 Baskı, İstanbul.
- Buhara, Oya (2008), Emily Bronte’nin Wuthering Heights, Charlotte Bronte’nin Villette, Anne Bronte’nin The Tenant of Wildfell Hall Romanlarında ‘Gotik’ Unsurların İncelenmesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Dan. Belgin Elbir, Ankara.
- Bülbül, Melik (2005), “Thomas Bernhard’ın ‘Der Grossgrundbesitzer (Büyük Toprak Sahibi) ve Oğuz Atay’ın ‘Korkuyu Beklerken’Adlı Öykülerinde ‘Korku’ ve ‘Uyumsuzluk’ Sorunsalı”, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, , s.12.
- Büyükarman, Didem A. (2009), “Moralızade Vassâf Kadri ve Süleyman Sûdî’nin Ortak Romanları Millî Cinâyât Koleksiyonu”, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 40.
- Canbaz Yumuşak, Firdevs (2013), “Kenan Hulusi Koray’ın Korkutan Öyküleri”, Millî Folklor, S.97, Volume, 12, Yıl: 25, s. 135-144.
- Dinler Köksal, Sümeyye (2014), “Oğuz Atay’ın Korkuyu Beklerken Hikâye Kitabında İroninin Kullanımı”, TurkishStudies, Volume 9/9 Summer, s.489-504.
- Ecevit, Yıldız (2007), “Ben Buradayım” Oğuz Atay’ın Biyografik ve Kurmaca Dünyası, İletişim Yay., 3. Baskı, İstanbul.
- Enki, Yankı (2015), “Gotik: Bir sınır Harbi”, Şehir ve Sınırlar İTEF 2015 Festival Antolojisi, İstanbul Tanpınar Edebiyat Festivali Yay., İstanbul.
- Erdem, Özge (2009), Feminist Kuram ve Angela Carter ile Emma Tennant’ta Gotik ve Kadın Kimliği Bağlantısı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Dan. Sema Ege, Ankara.
- Eren, B. Nihan (2011), “ ‘Unutulan’ Üzerine”, ‘Korkuyu Beklerken’ Gelenler, Der. Hilmi Tezgör, İletişim Yay., İstanbul.
- Karakuş, Mehmet (2014), “Kerime Nadir’in Dehşet Gecesi’nde Gotik Unsurlar”, İstanbul Kültür Üniversitesi V. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi 2014 Bildiriler, İstanbul.

- Koçsoy, F. Gül (2010), “Shirley Jackson’ın Hill House’un Büyüsü Adlı Romanında Gotik Mekân ve Anne-Kız İlişkileri”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 20, S. 2, s. 91-104.
- Mull Pala, Çiğdem (2008), Gotik Romanın Kıtalararası Serüveni, Ürün Yay., Ankara.
- Polater, Deniz (2015), Ahmet Ümit’in Romanlarında Gotik Bellek, Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Dan. Semran Cengiz, Bartın.
- Türkmenoğlu, Sevgül (2013), “Yeraltı Edebiyatı Bağlamında Bir Karşılaştırma: Dövüş Kulübü-Kinyas ve Kayra”, Turkish Studies, Volume 8\9 Summer, s. 2453-2463.
- Yavuz, M. Ertuğ; Geçikli, Kubilay (2008), “Gotik Romanda Aydınlanma Karşıtlığı”, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs, Cilt: 32,No: 1, s.171-188.
- Yıldırım, Tuğba Nur (2007), Edgar Allan Poe’nun “The Black Cat” ve “The Fall of The House of Usher” Öykülerinin Çevirilerinin Gotik Edebiyat Bağlamında Eleştirisi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Dan. Çiğdem Pala Mull, Muğla.
- Yücesoy, V. Özge (2007), Korku Edebiyatı (Gotik Edebiyat) ve Türk Romanındaki Örnekleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Dan. M. Fatih Andı, İstanbul.